

PLANNING TURKISH TEACHING AS A FOREIGN LANGUAGE

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNİ PLANLAMA

Cihan ÖZDEMİR¹

Abstract

The process of learning a foreign language is proportional with the degree of person's need and interest. This can be defined as the process of gaining essential skills for using a foreign language through learning. When we compare mother language with foreign language in terms of learning, we see that the native person who learns mother language gets these essential skills through emotional ties naturally, on the other hand the person who learns a foreign language acquires these skills in a certain educational environment. So, while teaching Turkish as a foreign language, it should be well planned that in which order and how the grammatical structures will be taught, how to teach vocabulary and what should be done in order not to forget what is taught to students. The rapidly growing need for foreign language learning around the world leads us to the fact that teachers should work on curriculum programs according to the characteristics and needs of the target audience and develop materials for learners' age groups. When planning, it should always be taken into consideration that each individual in the classroom can have a different reason for learning the language.

Key Words: Mother language, foreign language, teaching Turkish, planning, target group

Özet

Yabancı bir dili öğrenme süreci kişinin ihtiyaç ve ilgi düzeyi ile orantılıdır. Bu durum, yabancı bir dili kullanmak için gerekli becerileri öğrenme yoluyla kazanma süreci olarak tanımlanabilir. Ana dili öğrenimiyle yabancı dil öğrenimini karşılaştırdığımızda; anadilini öğrenen kişinin bu becerileri duygusal bağlarla doğal olarak edindiğini, yabancı dil öğrenen kişinin ise bu becerileri belirli bir eğitim ortamında edindiğini görürüz. Dolayısıyla; yabancı dil olarak Türkçe öğretimini gerçekleştirirken dil bilgisi yapılarının hangi sırayla ve ne şekilde verileceği, kelime öğretiminin nasıl yapılacağı ve öğretilenlerin öğrencilerde kalıcı kılınması için neler yapılması gerektiği hususları çok iyi planlanmalıdır. Dünya genelinde hızla artan yabancı dil öğrenme ihtiyacı, bizleri, öğreticilerin hedef kitlelere göre müfredat programları üzerinde çalışmaları ve öğrencilerin yaş gruplarına göre materyaller geliştirilmesi gerçeğine götürmektedir. Planlama yapılırken sınıf içerisindeki her bireyin dil öğrenme ihtiyacının farklı olması ihtimali her zaman göz önünde bulundurulmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Ana dil, yabancı dil, Türkçe öğretimi, planlama, hedef kitle

¹ Doç. Dr., Yunus Emre Enstitüsü, El-mek: cihan_ozdemir@hotmail.com

GİRİŞ

Bir dilin yabancı dil olarak öğrenilmesi ile ana dili olarak dil öğrenilmesi, benzer yanları olmakla birlikte farklılıklar gösterir. Burada dil edinimi ile dil öğrenimi arasındaki farktan söz etmek gerekmektedir. Dil edinimi, dil bilgisi kurallarına dikkat etmeden, doğal yolla dilin mantığını kavramak ve onu bilinçaltına yerleştirmektir. Bu süreçte insanoğlu, dili öğrenmekten ziyade dilin doğru kullanımına yönelir ve ana dille bir duygusal bağ geliştirir. Dil öğreniminde ise insanoğlu, başka bir dile ait bilgi yığını ile karşı karşıyadır. Bu süreçte, insan, yeni bir dile ait bilgiler yığınıyla karşılaşır.

Ana dilini edinmek ile yabancı dili öğrenmek arasındaki farkı bilmek, yabancılar Türkçe öğretiminde neyi, nasıl öğretmek gerektiği konusunda bizlere ipuçları verir. Ana dilini öğrenen bireyler, dillerindeki sesleri nasıl telaffuz edeceğini, sözcüklerde nerelere vurgu yapılacağını, seslerdeki ezgileri ve kelimelerin hangi anlamlarda kullanıldığını, farklı tonlamaların nasıl farklı anlamlar oluşturacağını yukarıda ifade ettiğimiz duygusal bağ yardımıyla edinirler. Dolayısıyla insanoğlu, ana dilinde sonsuz cümle üretme imkânına sahiptir. Ana dilini edinen bireyler, sözcük ve kavram bilgisini de doğal olarak edinirler. İnsanlar, bir dilin içine doğmaktadır. Ana karnında başlayan dil edinim süreci, bireyin, içinde yaşadığı toplumun dili ve dolayısıyla kültürüyle yoğrulması sonucunda, çok hızlı gelişmektedir. Böylece birey, dili nasıl kullanacağını, sözcüklerin ve söz kalıplarının ne zaman ve hangi durumlarda değişik anlamlar taşıdığını bilir.

Yabancı bir dili öğrenme süreci ise kişinin ihtiyacı ve ilgisi ile orantılıdır. Bu durum, yabancı bir dili kullanmak için gerekli becerileri öğrenme yoluyla kazanma süreci olarak tanımlanabilir. Yabancı dil öğreniminde kazanılması gereken temel beceriler, yazılı ve sözlü anlama ve anlatma becerileridir. Bunlar da dil öğreniminin temelini teşkil eden dinleme, okuma, konuşma ve yazma becerileridir. Ana dili öğrenimiyle yabancı dil öğrenimini karşılaştırdığımızda; anadilini öğrenen kişinin bu becerileri duygusal bağlarla doğal olarak edindiğini, yabancı dil öğrenen kişinin ise bu becerileri belirli bir eğitim ortamında edindiğini görürüz. Dolayısıyla; yabancı dil olarak Türkçe öğretimini gerçekleştirirken dil bilgisi yapılarının hangi sırayla ve ne şekilde verileceği, kelime öğretiminin nasıl yapılacağı ve öğretilenlerin öğrencide kalıcı kılınması için neler yapılması gerektiği hususları çok iyi planlanmalıdır.

Dünya genelinde hızla artan yabancı dil öğrenme ihtiyacı bizleri, öğreticilerin hedef kitlelerin özelliklerine ve ihtiyaçlarına göre müfredat programları oluşturmaları ve öğrencilerin yaş gruplarına göre materyaller geliştirmeleri zarureti ile karşı karşıya bırakmaktadır. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin öğrenci odaklı olması gerektiği konusunda herhangi bir tartışma yaşanmamaktadır. Dil öğretiminin planlanması konusunda değişik görüşler vardır. Rod Ellis (2005), dil öğretiminde planlamayı görev öncesi ve görev içi planlama şeklinde sınıflandırmıştır. Görev öncesi planlamayı, dil öğretim müfredatının tasarımı ve planlanması olarak değerlendirmiştir. Bu planlamayı tekrarlama ve stratejik planlama olarak ikiye ayırmıştır. Her konunun sonunda veya yeni bir konuya başlamadan, önceki konunun tekrarlanması ve bunun da stratejik olarak bir düzen içinde yapılması gerektiğini vurgulamıştır. Görev içi planlamayı ise, öğreticinin müfredat tasarımını inceleyerek sınıf içi durumuna göre uygulayacağı plan olarak belirtmiştir. Görev içi planlama tamamen öğreticiye ait olup sınıf içinde hangi konunun öğrencilere uygun olup olmadığı, zorunlu olup olmadığı öğretici tarafından karara bağlanır. Bu sebeple, görev içi planlama zorunlu ve zorunlu olmayan planlama olarak ortaya konmuştur.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin hem yurt içi hem de yurt dışındaki planlamalarının ana dili olarak Türkçe öğretimine de yaklaşım, yöntem ve teknikler açısından katkıları olacağını düşünmek yerinde olacaktır. Yabancı dil öğretiminde her ülkenin kendi planlamasının farklılık gösterebileceğini, bunun da birtakım kaygılardan

ortaya çıktığını söylemek mümkündür. Sook Kyung Jung and Bonny Norton (2002) Kore'deki dil politikalarını araştırarak ilköğretim öğrencilerine İngilizce öğretiminin yeniden planlanmasını gerçekleştirmişlerdir. Onlar, devletin dil politikası ile öğreticiler ve yöneticiler tarafından yapılan uygulamalar arasındaki ilişkiyi araştırmakla ilgilenmişlerdir. Onların öncelikli amaçları, ilköğretim öğrencilerine İngilizceyi kimin öğreteceği konusu olmuştur. İkincisi, sözlü bir müfredatın nasıl uygulanabileceğidir. Üçüncüsü, yeni ilköğretim İngilizce programının öğrenciler üzerinde ne gibi sosyo-kültürel etkisinin olacağıdır. Bu sorunlar üzerinde çalışılırken, devletin dil politikası çerçevesinde ilköğretim öğretmenlerine kapsamlı İngilizce öğretmenliği eğitiminin verilmesi planlanmıştır. Çünkü bu öğretmenlerin ortaokul İngilizce alanındaki uzman öğretmenlere göre ilköğretim öğrencilerinin özelliklerini daha iyi bildikleri göz önünde bulundurulmuştur (s.249).

Hükümetin yeni programında, iki farklı İngilizce öğretmeni sisteminin sınıflarda uygulamaya konulmasına izin verilmiştir: Genel İngilizce öğretmeni sistemi ve özel İngilizce öğretmeni sistemi. Genel İngilizce öğretmeni sisteminde, normal sınıf öğretmenin haftada 90 dakika İngilizce öğretmekten sorumlu olması; özel İngilizce öğretmeni sisteminde ise tek bir öğretmenin her hafta birkaç farklı sınıfa İngilizce öğretmekten sorumlu olması kararı verilmiştir (s.250).

İngilizcenin öğretiminde iletişimsel yöntemlerin gelişimi için çok sayıda öğrenciyle ders yapılmasının olumsuzluğunu telafi etmek ve sözlü İngilizce programını teşvik etmek için hükümet, multimedya sistemlerinin (VCR, büyük TV monitörü, CD-ROM'lar) kullanımını teşvik etmekte ve bu sistemlerin kurulmasını 3. sınıfa göre finanse etmektedir. Bunun dışında hükümet, ses kasetleri, videokasetler ve rehber öğretmenlerle birlikte bir dizi multimedya ders kitabı geliştirilmesini sağlamıştır. İngilizce ders kitaplarının kalitesini artırmak için, hükümet yayıncılar arasında açık bir rekabet başlatmış ve 12 şirketin adlarına yer verilen onaylanmış bir listede yerel okulların seçebileceği ders kitapları listelenmiştir. (s.251)

Politika yapımcıların temel İngilizce programına ilişkin üçüncü endişesi, öğrencilerin Kore dilini geliştirmelerini ve Kore kimliklerini etkileyip etkilemeyeceği idi. Lee'nin (1992), araştırması, birçok insanın 3. sınıfta yabancı bir dil kullandığında Korece'de okuryazarlığın gelişmesinin zarar görebileceğine inandığını göstermektedir. Lee ayrıca, erken bir İngilizce programının öğrenciler arasında İngilizce veya Amerikan kültürü tercihini destekleyebileceği konusunda da endişelidir. (Jung ve Norton, 2002)

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde planlama yaparken de Türkçe öğrencilerinin farklı dil ve kültürel geçmişten geldiğini unutmamak gerekmektedir. Bu çeşitlilikten dolayı sınıf içerisinde benzersiz bir düşünce zenginliği oluşmaktadır. Sınıftaki her bir yabancı dil öğrencisinin beyni, öğrenmeye başladığı yeni bilgileri diğerlerinden farklı şekillerde algılayabilmektedir. Bu sebeple, yabancı dil olarak Türkçe öğretenlerin, öğrencilerin farklı düşünce yapılarına cevap verebilmek için onlara farklı dil öğrenim seçenekleri sunmaları gerekmektedir. Burada en önemli uygulama, öğrencilere öğrenmeyi öğrenmenin yolunu açmaktır.

Macalister ve Nation (2009), yabancı dil öğretiminde dil politikasının planlanmasından sonraki aşamanın müfredat tasarımı olduğunu vurgulamışlardır. Onlara göre, müfredat tasarımının büyük ölçekli bir işlem olması gerekmemektedir. Müfredat tasarım sürecinin tamamı, bir dersteki küçük bir etkinliğe bile uygulanabilir. Müfredat tasarım sürecinin sadece bir bölümüne odaklanılması da yeterli olabilir.

Bu araştırmacılara göre, öğretmenlerin her derste müfredat tasarımı ile ilgili kararlar almaları gerekmektedir:

- Bu konu üzerinde zaman harcamaya değer mi?

- Bu materyali nasıl sunacağım?
- Neyi test etmeliyim? **(s.197)**

Bununla birlikte çevre ve ihtiyaç analizi, ilkeler, içerikler ve biçimlendirmeler başlığında müfredat konularının öğretmen tarafından incelenmesi gerektiğini belirtmektedirler.

Söz gelimi, çevre analizinde öğretmen:

- Bu etkinlik öğrencilerim için yeterince ilginç olacak mı?
- Bu etkinliği yapmak için yeterli zamanım var mı?
- Bu aktivite çok mu sesli olacak?
- Öğrenciler bu tür bir etkinliği nasıl yapacaklarını biliyor mu yoksa onlara açıklama yapmak zorunda mıyım?
- Bu faaliyet benim yapmamı gerektirecek çok fazla şey yaratacak mı?

İhtiyaç analizinde:

- Bu materyal öğrencilerim için çok mu zor?
- Öğrencilerimin bu etkinlikte öğrenecekleri yeni bir şeyler var mı?
- Sınıftaki herkes bu etkinlikle başa çıkabilecek mi? **(s.198)**

Müfredat tasarımı kullanımında öğretmen bazı prensiplere dayalı sorulara cevap aramalıdır:

- Bu, öğrencilerim için iyi bir etkinlik olacak mı?
- Öğrencilerim yeterince okuma yapıyor mu?
- Öğrencilerin kelimeleri ve cümleleri ezberlemesini sağlamak iyi olur mu?
- Aynı etkinliği tekrar yapmalı mıyım?
- Öğrencilerim ev ödevi yapmalı mı? **(s.199)**

İçerik hazırlarken öğretmen şu sorularla hareket etmelidir:

- Hangi okuma yolunu kullanacağım?
- Öğrencilerin bu etkinlikte odaklanmaları için hangi kelimeleri kullanmalıyım?
- Yaptığım boşluk doldurma etkinliğindeki boşluklar için hangi maddeleri kullanmalıyım?
- Önceki derslerde kullanılan dil öğelerini nasıl tekrar edebilirim?
- Tartışma faaliyetlerimde öğrencilerin konuşmaları için hangi konuları seçmeliyim? **(s.202)**

Öğretmen dersi planlamadan önce şunlar üzerinde düşünmelidir:

- Öğrenciler için bugün hangi etkinlikleri seçmeliyim?

- Bu etkinliği bireysel ya da çiftler hâlinde mi veya grup olarak mı yapmalarını sağlamalıyım?
- Bazı bilgileri tahtaya yazayım mı?
- Metni ön okuma tartışması yapmalı mıyım ya da öğrencilere doğrudan mı okutayım?
- Okuma etkinliğinden sonra metin hakkında konuşalım mı?
- Bu derste etkinliklerim arasında iyi bir denge var mı? **(s. 204)**

Sonuç

Gerek ülkenizdeki yabancı dil öğretimini gerçekleştirirken gerekse dilinizi yabancı dil olarak öğretmek istediğinizde, planlama dil öğretiminin en temel şartı ve gerekliliğidir. Planlamayı yapanların da dil öğretiminde çeşitli hedef kitlelere ders vermiş, deneyimli kişiler olması gerekmektedir. Zira öğrencilerin istek ve ihtiyaçlarının belirlenmesi ve dil öğretiminin bu ön çalışmalar neticesinde şekillenmesi kaçınılmazdır. Aksi takdirde gerek sınıf içi uygulamalarda gerekse ders malzemelerinin seçilmesinde sıkıntılar ortaya çıkmaktadır. Yetişkinler için hazırlanan malzemelerin çocuklar için kullanılması ya da yaş gruplarına dikkat edilmemesi, özel amaçlı ders isteyen hedef kitlelere de genel amaçlı dil öğretilmeye kalkışılması, akademik dil öğretimi yerine mesleki dil öğretimi yapılması gibi birçok uygulama, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında planlamanın göz ardı edildiğini ve müfredat programı hazırlamadan kitapların ya da yardımcı malzemelerin hazırlandığını göstermektedir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi sırasında “öğrencilerin dil ihtiyaç algılarının kurs boyunca nasıl değiştiğini anlamak önemlidir. Bu, öğrencilerin geçmişlerinin incelenmesi ve daha sonra öğrencilerin dil ihtiyaçları algılarını tekrar ölçmek yoluyla gerçekleşebilir. Öğrencilerin algılarının değişmesinin sebebini ortaya koymak da müfredatın değerlendirilmesinde yarar sağlayacaktır. (Güzel; Barın, 2016:232) Öğrencilerin yabancı dil öğrenimine yönelik duygu ve tutumları, bu alanda elde edecekleri başarıyı belirlemede önemli bir rol oynamaktadır. Dolayısıyla planlama yapılırken sınıf içerisindeki her bireyin dil öğrenme ihtiyacının farklı olması ihtimali, her zaman göz önünde bulundurulmalı ve müfredat programı hedef kitlenin durumuna göre esnetilmeli ve yeniden yapılandırılmalıdır.

Kaynaklar

Ellis, Rod (ed.). (2005); Planning and Task Performance in a Second Language. John Benjamins Publishing.

Güzel, A. ve Barın E. (2016) Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi, (2. Baskı) Akçağ Yay., Ankara.

Jung, Sook Kyung and Norton, Bonny (2002); Language Planning in Korea: The New Elementary English program. Language Policies in Education: Critical Issues, 245-265.

Macalister, John and Nation, I. S. P. (2009); Language Curriculum Design. Routledge, New York.